

Emon asettamisesta

Koska eräs tämän lehden avustajista on lausunut sen toivomuksen, että julkaistaisiin tunnetun ja arvossa pidetyn englantilaisen mehiläishoitajan Bruder Adamin käsitys emon asettamisesta, koetan täyttää edellä mainittua toivomusta. Bruder Adamilla on monien kymmenien vuosien kokemukset ja kirjoittelee hän parast'aikaa mehiläishoitoa koskevaa kirjaa, jonka emon asettamista koskevasta luvusta seuraavat tiedot on saatu.

Bruder Adamin mukaan on emon asettaminen eräs mehiläishoidon tärkeimmistä problemeista, sillä emostahan mehiläiskunnan olemassaolo riippuu. Antamalla mehiläiskunnalle nuoren elinvoimaisen emon saadaan mehiläiskunta nuorennettua, sen elämänhalu kohotetuksi ja sen tuotantotarmo säilytetyksi.

Valitettavasti kytkeytyy emon asettamiseen monenlaisia vaikeuksia ja johtavat nykyään käytännössä olevat menetelmät usein epäonnistumisiin. On surulla mainittava, että vuosittain menetetään tuhansia emoja syystä, ettei tunneta emon asettamisen edellytyksiä.

Ammattihenkilöt laskevat jo että 50 % asetetuista emoista menetetään eikä Adam pidä tätä laisinkaan liian suurena, varsinkin, jos otetaan huomioon myöskin kaikki vahingoittuneet emot. Adamin käsityksen mukaan vahingoittettujen emojen lukumäärä saattaa olla suurempikin kuin menetettyjen. Vahingoittuneenkin emon arvo, on sangen pieni, sillä usein tällaisessa kunnassa tapahtuu hiljainen emon vaihdos ilman että mehiläishoitaja sitä huomaa. Jollei tällaista emonvaihtoa tapahdu, ei kunta kehity yhtä hyvin kuin normaalisella emolla varustettu kunta.

Emon asettamisen menetelmän tulisi sentähden olla sellainen, ettei se vahingoittaisi emoa.

Kaikki tähän asti käytetyt menetelmät lähtevät siitä, että asetettava emo on saatava samanhajuisiksi sen pesänkanssa, johon se asetetaan. Tällöin lähdetään tietenkin siitä, että joka kunnalla on oma hajunsa. Tämän takia olisi emo pidettävä jonkin aikaa emon asettamishäkissä, ennenkuin se siitä vapautetaan. Adam kuitenkin väittää, ettei ole mitään todisteita siitä, että joka mehiläiskunnalla olisi oma

hajunsa. Päinvastoin hänen mielestään tutkimustulokset osoittavat, ettei kunnilla olisi kullekin kunnalle ominaista hajua.

Sitävastoin voi pesillä olla jonkinlainen omintakeinen haju, joka johtuu pesässä olevasta propoliksesta, siitepölystä, hunajasta, sikiöistä ym. tuoksuista, mitkä vielä voivat vaihdella vuodenajan, lämpötilan, sadon ym. tekijäin mukaan.

Mehiläisten tuoksurauhasen välityksellä levittämä tuoksu ei myöskään näy olevan mehiläiskunnan erikoistunnus. Tämän tuoksun tarkoituksena on houkutellessa mehiläiset määrättyyn pisteeseen, mutta tämä haju tuskin on eri kunnilla erilainen, muuten ei voida ymmärtää sitä sekamelskaa, joka syntyy, kun useita parvia lähtee samanaikaisesti ja mahdollisesti palaavat takaisin.

Väitteensä tueksi hän mm. sanoo, että metyyllisälisylaatilla on hyvin läpitunkeva haju ja kuitenkin on havaittu ryöstöä sen käytön yhteydessä. Todellisuudessa näyttää siltä, kuin tämä aine järkevästi käytettynä ei näkyvästi vaikuttaisi mehiläisiin. Frowschen aine sitävastoin kiihoittaa enemmän kuin mikään muu aine ryöstöön ja se onkin sen suurimpia varjopuolia. Kreosootti aiheuttaa myös ryöstöä. Adamin mukaan nämä aineet eivät kuitenkaan aiheuta ryöstöä, vaan ne vaikuttavat mehiläisiin jollain tavalla tainnuttavasti, niin että ne menettävät luonnolliset vaistonsa puolustaa varastojaan. Minkätakia vaikuttaa esim. karboolihappo päinvastoin eli karkoittavasti ryöstäjiin. Jos jokainen voimakas tuoksu peittäisi pesän tuoksun, pitäisi kaikkien edellämainittujen aineiden vaikuttaa samalla tavalla. Kun näin ei ole, täytyy Adamin mielestä olettaa, ettei haju olekaan ratkaiseva tekijä ja että näin ollen pesän haju ei ole se, jonka mukaan mehiläiset tuntevat toisiaan.

Todellisuudessa emme vielä tiedä, miten mehiläiset tuntevat toisiaan.

Vielä Adam mainitsee, että on tapauksia, jolloin mehiläiset ovat ruvenneet tappelemaan emon asettamisen jälkeenkin, vaikka ne on tehty kaikki samanhajuisiksi.

Kokemuksemme mukaan ei siis kunnan haju, jos sellainen olisikin, sittenkään merkitse niin paljon silloin, kun emo asetetaan pesään.

Kaikissa tapauksissa — käytettiin sitten mitä emonasettamismenetelmää tahansa — on syy emon vastaanottamisessa tai vieroksumisessa emon suhtautumisessa ympäristöönsä asettamistilaisuudessa. Tämä suhtautuminen on kuitenkin riippuvainen emon tilasta vapauttamishetkellä. Herra Adam on sen tähden vakuutettu siitä, että emon palloutuminen tai pistämällä tappaminen on riippuvainen sen omasta esiintymisestä ko. tilaisuudessa.

Vasta hedelmöitetty emo samoin kuin hedelmöittymätön emo on arka ja säikähtää pesää avattaessa, josta voi olla edellmainittuja seurauksia (palloutuminen tai surma). Hermostuksissaan tällainen emo liikkuu levottomana pesässä hermostuttaen pesän muitakin asukkaita.

Jos nuori emo, joka on muninut muutama viikon, suljetaan häkkiin ja samana päivänä annetaan toiselle kunnalle, niin se otetaan varmasti vastaan. Jos sama emo sitävastoin vapautetaan, vasta toisena päivänä eristämisenä jälkeen, niin sen kimppuun varmaan käydään ja se tapeetaan. Tämä johtuu siitä, että emo kahden päivän eristymisensä jälkeen ei enää ole siinä munintakunnossa kuin samana päivänä. Mitä kauemmin emo pidetään eristettyinä, sitä todennäköisemmin sitä ei oteta vastaan, vaikka mehiläiset olisivatkin sitä ruokkineet verkon lävitse, niin että se voi aloittaa munintansa vapauduttuaan.

Tämän johdosta olisi postin välityksellä saapuneet emot annettava ensin jaokkeelle, jotka on muodostettu kolme päivää ennen emon saapumista. Tänä aikana palaavat kaikki lentomehiläiset emopesäänsä ja jällelle jääneet nuoret mehiläiset alkavat heti ruokkia vierasta emoa. Emon saavutettua normaalian munintakunnan mehiläiset ottavat sen vastaan ja muutaman viikon kuluttua se voidaan antaa lopulliselle mehiläiskunnalle.

Pitempiaikainen emon erisäminen vaikuttaa siis päinvastoin⁷ kuin mitä toivotaan. Jos emo kuitenkin pitemmän oleskelun jälkeen häkissä kuitenkin otetaan vastaan, ei se johdu siitä, että se olisisamantuoksuinen kuin muut mehiläiset, vaan sen ruumiillisesta kunnosta ja sen oikeasta esiintymisestä ratkaisevalla hetkellä.

Väittäessämme, että emon käyttäytyminen asettamishetkellä merkitsee eniten

ihan riippumatta asettamismenetelmästä, on ilman muuta selvää, että huomiota on myöskin kiinnitettävä vastaanottavan mehiläiskunnan jäsenten suhtautumiseen. Etevimmällekkin hoitajalle on vaikeata määrätä, koska mehiläiset ovat psykologisesti vastaanottavaisempia, ja tuskin kukaan pystyykään kaikkia tilanteeseen vaikuttavia tekijöitä hallitsemaan. Tämän johdosta jää vielä paljon kaikesta huolimatta sattuman varaan.

Eräs päätavoite tulisi kuitenkin olemaan, että pesään asetettavan emon tulisi olla täyden kypsyyden saavuttanut. Tällä tarkoitetaan sitä, että emo on jo muninut jonkin aikaa ja tällöin vähitellen menettänyt arkuutensa ja hermostuneisuutensa. Adamin mielestä sen olisi pitänyt munia neljä viikkoa. Kuitenkin on vielä muistettava, että se saavuttaa huippukuntonsa vasta seuraavana vuonna, mutta sen käyttäytyminen ei kuitenkaan enää muutu.

Käsitys, että nuori emo olisi välttämätön kunnan hyväälle talvehtimiselle tai syysadon — kanervahunajan — saannille, on väärä. Adamin käsityksen mukaan saadaan syksyllä eniten nuoria mehiläisiä samoin kuin eniten kanervahunajaa, kun emo on kahden vuoden vanha. Tämän johdosta on heinä- tai elokuulla suoritettu emonvaihto suuri virhe, paitsi jos emo on jollain tavalla viallinen.

Sääntönä on, ettei nuorta emoa aseteta hunajaa keräävään kuntaan, paitsi jos on suuri määrä nuoria emoja, joita olisi käytettävä. Silloin annetaan emot lokakuun ensimmäisellä viikolla, mutta pidetään ne mieluummin varakunnissa seuraavaan kevääseen saakka, jolloin ne sääsuhteista riippuen annetaan n. maaliskuun lopulla.

Emot vaihdetaan siis pääasiallisesti keväällä ja joissakin tapauksissa myöhään syksyllä tai muuten tarvittaessa.

Mitä erilaisiin emon asettamismenetelmiin tulee, mainittakoon seuraavaa:

Jos nuori muttei vielä täysin kypsynyt emo on asetettava emottomaan tai emolliseen kuntaan, joka tuottaa hunajaa, suosittellemme aina jaokkeen käyttöä. Menetelmä ei ole ehdoton, mutta tähänastisista parhaimpia. Jaokkeessa tulisi sen munia viikon päivät ja sen asettaminen lopulliseen pesään tapahtuu seuraavasti: Jaokkeen pesä, jossa nuori emo on, avataan ja asetetaan valon vaikutuksen alaiseksi. Tä-

män jälkeen poistetaan vanha emo pesästä, johon tahdotaan nuorta siirtää. Heti tämän jälkeen otetaan pesästä kolme sikiökakkua ja tilalle siirretään jaokkeen kolme kakkua mehiläisineen, emoineen. Pesä jätetään sitten vielä viideksi tai kymmeneksi minuutiksi auki, niin että valo pääsee siihen vaikuttamaan, jonka jälkeen se suljetaan.

Vanhasta pesästä otetut kakut mehiläisineen asetetaan jaokkeen pesään; kolmen päivän perästä annetaan niille emokenno. Jos emme enää tarvitse jaoketta, voidaan se käyttää heikompien kuntien vahvistamiseen.

Vasta-alkaja odottaa ehkä taistelua, kun mehiläisiä kahdesta kunnasta tällä tavalla yhdistetään ilman minkäänlaisia etukäteen suoritettuja varovaisuustoimenpiteitä. On kuitenkin todettu, että mehiläiset, jotka viiden minuutin aikana ovat olleet valolle alltiita, rauhallisesti yhtyvät ilman minkäänlaisia erikoistoimenpiteitä. Tässäkään ei kunnan haju merkitse mitään, vaan tässäkin se riippuu käsityksemme mukaan mehiläisten suhtautumisesta tilanteeseen. Päivän valolla on, kuten jokainen hyvä havainnoitsija tietää, rauhoittava vaikutus mehiläisiin. Emme koskaan käytä muita varovaisuustoimenpiteitä emoja vaihdettaessa.

Lukija on varmaankin huomannut, ettemme useista suositteista huolimatta ole liittäneet tapahtumaan emottomuuden jaksoa ennen uuden emon asettamista, vaan uusi emo asetettiin pesään välittömästi sen jälkeen, kun vanha emo oli poistettu. Adamin kokemukset osoittavat:

1. ettei ole mitään hyötyä saattaa kunta emottomaksi ennen emon vaihtoa.
2. että emoton kunta, jossa on emokennoja, on vastahakoisempi vastaanottamaan uutta emoa.
3. jos tarkastuksista huolimatta pesään on jäänyt emokenno, nuori emo voi joutua hengenvaaraan.

Täysin sukukypsän emon ottaa myöskin emoton kunta vastaan riippumatta emottomana oloajan pituudesta. Emokennoja ei kuitenkaan pesässä saisi olla.

Lopputulos olisi seuraava:

1. että emoa pesään asetettaessa kunnan tai pesän haju ei merkitse mitään
2. että emon pitempiaikainen eristäminen tekee vastaanoton kyseenalaiseksi
3. että kunnan tila ja mehiläisten mielen-

tila vaikuttaa emon vastaanottamiseen, mutta että on vaikeata määrätä milloin psykologisesti paras emon asettamishetki on.

4. että kunnan tila ja mehiläisten mielen-tila ei vaikuta mitään, kun ei emo vaan käyttäydy vihamielisesti.
5. että emon käyttäytyminen on ratkaisevan merkityksellinen.
6. että emon käyttäytyminen riippuu sen tilasta ja iästä.

Väitteen tueksi, että emon käyttäytyminen on ratkaisevan merkityksellinen, esitetään seuraavaa:

1. Täysin sukukypsiä emoja, jotka muuttavat, voidaan asettaa pesiin ilman tähän asti välttämättömiksi katsottuja varotoimenpiteitä.
2. Pesää, jolle tällä tavalla on annettu emo, voidaan jo seuraavana päivänä tarkastaa haitatta.
3. Asetetut emot on otettu poikkeuksetta vastaan.

Adam lopuksi huomauttaa, että hänen esittämänsä menettelytavat ovat ristiriidassa yleisen käsityksen ja oppikirjoissa annettujen neuvojen kanssa, mutta hän sanoo, että hän nojautuu käytännössä saavutettuun kokemukseen ja tehtyihin havaintoihin ja pyrkimys on päästä mahdollisimman hyviin tuloksiin. *Erik Martimo.*

Mehiläishoidollisten havaintoasemien vaakapesien punnitustuloksia

Alempana esitetään havaintoasemiltamme tarkistamattomia ennakkotuloksia touko-heinäkuun ajalta. Toukokuun tulokset ovat kolmannen kymmenjakson tuloksia.

	touko-	kesä-	heinäkuu
Inkoo I	—1350 g	16480 g	15430 g
» II	—1410 «	6320 »	11450 »
Tapanila	—1700 «	22300 »	8200 »
Leppävaara	— 650 »	1050 »	3800 »
Tuomarinkylä I	— 600 »	6200 »	6150 »
» II	—1000 »	9750 »	3850 »
» III	—1900 »	15300 »	3100 »
Rajamäki	—2900 »	21050 »	14200 »
Kymenlaakso	— 725 »	11600 »	42475 »
Mikkeli	—1910 »	390 »	9500 »
Lappeenranta	—1200 »	10500 »	16800 »
Kokemäki	—1475 »	9800 »	18750 »
Ylistaro	—1500 »	250 »	12900 »
Korsholma	—1900 »	1050 »	35100 »
Tikkurila I		2600 »	1100 »
» II		1600 »	—800 »

Tikkurilan pesä n:o I on italialaisia ja n:o II pohjoismaisia mehiläisiä. Punnitus Tikkurilassa on aloitettu 11/6. Kumpikin pesä on parveillut.